

na Dunaju spominsko ploščo in hkrati post festum Cankarjeve obletnice obnovili nečitljivi tekst na Cankarjevem stanovanju v dunajskem Ottakringu. Dovolite, da bi kot izraz te mladjevske iniciative izročil Slavističnemu društvu Slovenije v imenu kluba Mladje svojo fotografijo Stritarjeve hiše.

Breda Pogorelec

Zahvaljum se tovarišu Bistru za fotografijo. To je že drugi kos opreme sobe Slavističnega društva Slovenije (sobe, ki je še nimamo). Žal se ni posrečilo ustanoviti Slavistično društvo na Koroškem, kakor je to v Trstu. O tem bi morali razpravljati, jaz sem nesrečne roke pri organiziranju. Glede tega si že nekaj let prizadevamo, le da sami ustreznega partnerja na strani koroških Slovencev nismo našli. Spodbudo glede obeležij sprejemamo.

VLOGA OSREDNJIH ORGANIZACIJ V ŽIVLJENJU SLOVENSKE NARODNE SKUPNOSTI NA KOROŠKEM

Razpravljajo: za Narodni svet koroških Slovencev dr. Matevž Grilc in Filip Warasch, za Zvezo slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter in inž. Filip Wieser. Odlomki iz razprave.

Franci Zwitter

Vlogo osrednjih organizacij vidim v dveh smereh. Prvič, da morajo vse slovenske narodne organizacije na Koroškem skrbeti, da ostanejo koroški Slovenci živ del slovenske narodne celote. To mora biti aksiom. Samo na tej osnovi je mogoča enotnost slovenske narodne skupnosti na Koroškem in samo v tej smeri se razlikuje naša borba od tistih, ki zagovarjajo eventualno avstrijske Slovence ali pa v najslabšem pomenu vindišarje, ker tudi vindišarji so končno jezikovno slovenska narodna skupnost. V tem je po mojem bistvo, da hočemo koroški Slovenci ostati živ del slovenske narodne celote. Drugače bi bila naša borba samo še borba za neko kulturistično narodno skupnost, katero bi Avstrijci oziroma avstrijska vlada in avstrijske strukture brez vsega sprejele, in verjetno ne bi bilo potrebno te borbe, kakor jo vodimo danes. V drugi smeri pa je vloga teh narodnih organizacij zlasti v tem, da priborimo našemu, torej slovenskemu človeku na Koroškem, enakopravno mesto v avstrijski družbi, ki ga obdaja in v kateri živi.

Glede trenutnega položaja na Koroškem bi poudaril, da se je situacija z zadnjo zakonodajo, torej z zakonodajo lanskega julija in pa letošnjih odredb z dne 31. maja 1977, v tem smislu bistveno spremenila, da je bilo doslej tudi za avstrijsko vlado vprašanje odprto; od sprejetja te zakonodaje pa je vprašanje koroških Slovencev in pravic, ki jim grejo, zaključeno in stojijo avstrijska vlada in avstrijske politične strukture na stališču, da je vprašanje členu 7 dokončno rešeno. To pa spreminja tudi naš boj. Prej smo vendar lahko pričakovali, da bi v dialogu z avstrijskimi strukturami dosegli sprejemljivo rešitev. Odslej je naša

borba drugačna, sedaj moramo zavračati rešitev, ki jo je Avstrija sprejela brez sodelovanja s predstavništvom koroških Slovencev.

Osnova naše borbe v bodoče je slej ko prej še odprti člen 7 državne pogodbe, ne pa zakonodaja, kakor si jo je zamislila Avstrija. Če imamo sedaj nekaj možnosti uporabe slovenskega jezika tudi v javnem življenju, to drži, vendar ne drži, da bi šele sedaj dobili te možnosti, ki pa so slabše možnosti od prejšnjih, pred to zakonodajo, in zaradi tega to zakonodajo odklanjamo. Celo sam avstrijski kancler dr. Kreisky je moral priznati, da gre samo za minimalno rešitev, ta minimalna rešitev pa nikdar ne more biti rešitev, predvsem ne rešitev za živo narodno skupnost, ki noče biti samo kulturna narodna skupnost. Zaradi tega sedaj poskušajo vplivati na predstavništvo koroških Slovencev oziroma na koroške Slovence tudi s silo, da bi to zakonodajo sprejeli, kajti to zakonodajo je avstrijska vlada sprejela na pritisk nemških nacionalističnih in neonacističnih sil in smo vse te rešitve, kakor so sedaj v zakonu zaobsežene, že prej, julija, slišali iz ust koroškega Heimatdiensta, najbolj desničarske avstrijske stranke, tako da dejansko lahko trdimo, da je avstrijska vlada kapitulirala pred nemškimi nacionalističnimi silami.

V zadnjem času je na naše ljudstvo pritisk, da bi to zakonodajo sprejelo, težak in zelo hud; predvsem poskušajo razdvojiti bazo od vodstva koroških Slovencev in je trenuten poskus postaviti koroškim Slovincem novo vodstvo v obliki tako imenovanih sosvetov. Tam notri so prišle strukture, ki prve točke vsekakor ne gledajo tako kakor mi, ki hočemo biti živ del slovenske narodne skupnosti, kajti v strukturah, ki so predvidene v sosvetih, so tudi ljudje, ki tega v tej luči ne gledajo in predvsem zagovarjajo zgolj člen 7 državne pogodbe v tem smislu, da pač gre za rešitev nekega jezikovnega vprašanja in rešitev vprašanja nekaj jezikovnih skupnosti, ne pa narodne skupnosti, ki hoče ostati živ del narodne celote.

Drugi pritisk je, da poskušajo zožiti naše strnjeno ozemlje, od Šmohorja do Pliberka prek Ziljske doline, Roža v Podjuno, na gorah tja do Djekš. To ozemlje skušajo razdvojiti na ta način, da priznavajo enakopravnost slovenskemu jeziku samo v nekaterih občinah, in to absolutno samo na naseljenih nestrjenih občinah, ampak povsod je vmes drugo ozemlje. Optično prisotnost koroških Slovencev priznavajo sploh samo na šestini avtohtonega naselitvenega prostora koroških Slovencev. Koroški Slovenci smo si edini vsi v vseh organizacijah, da take zakonodaje ne bomo sprejeli in je nismo sprejeli in da bomo našo borbo vodili tako v notranjosti, torej po eni strani, da se poslužujemo povsod svojih pravic, ki nam grejo tudi tam, kjer nam jih zakon ne dovoljuje, da pridemo v notranjosti do najvišjih instanc in do ustavnega sodišča, ki bo moralo odločiti, kar pa je brez dvoma lahko tudi problematično — lahko se zgodi, da ne uspemo in bomo vodili borbo tudi zunaj države, kjer koli.

Matevž Grilc

Dr. Zwitter je sedaj v bistvu sicer kratko, vendar v bistvu pokazal politično situacijo koroških Slovencev danes. Jaz se bom osredotočil na temo Vloga osrednjih organizacij, pri čemer mislim na Zvezo slovenskih organizacij in Na-

rodni svet koroških Slovencev kot na osrednji organizaciji koroških Slovencev. Če hočemo razumeti vlogo teh organizacij, moramo najprej videti politični sistem v Avstriji oz. na Koroškem. V Avstriji imamo različne politične stranke. V parlamentu oziroma tudi v koroškem deželnem zboru so zastopane tri: to je socialistična stranka, konservativna stranka oziroma ljudska stranka in svobodnjaška stranka, ki je skrajno desna. V tem sistemu gre predvsem za to, da pritegnejo te stranke čim več glasov. Na Koroškem po vojni niso izvedli kot v drugih državah denacifikacije, ampak je postala ravno Koroška zatočišče nekdanjih nacistov, ki pravzaprav v bistvu niso spremenili gledanja na probleme človeštva in so se prav ti zelo integrirali v obstoječe avstrijske oziroma koroške stranke, kar je ravno tako bistven dejavnik, ki končno tudi po svoje določa vlogo osrednjih organizacij. Ne nazadnje naj omenim leta 1956 obnovo delovanja koroškega Heimatdiensta. Dejstvo, da smo mi koroški Slovenci v tem sistemu manjšina, pa ima za posledico, da je situacija koroških Slovencev danes tako slaba. Popolnoma jasno je, da manjšina narodne skupnosti številčno že od vsega začetka ni tako močna kot večina, in koroško vzdušje pač po svoje iz oportunitizma terja od stranke, da zagovarjajo nemške nacionalne ideje. In tu, iz tega je zdaj treba videti delovanje organizacij, ki se pravzaprav edine na političnem področju borijo za obstoj in razvoj slovenskega naroda na Koroškem.

Sicer drži, da sta obe organizaciji združeni nekje na privatni ravni v smislu zakona, vendar sta, in to pravzaprav danes, splošno priznani in legitimni zastopniki manjšine. Da imamo danes na Koroškem dve centralni organizaciji, je vprašanje povojnega razvoja. Narodni svet koroških Slovencev je bil ustanovljen leta 1949. Dejstvo, da imamo danes dve osnovni organizaciji, ni toliko ideološko vprašanje kot vprašanje svoječasno različne politične ocene. Obe centralni organizaciji sta dolga leta poskušali na svoj način integracijo manjšine v večinski narod. Osrednji organizaciji sta bili tisti, ki sta vsa leta, predvsem še po letu 1955, po podpisu avstrijske državne pogodbe, vodili pogovore z avstrijsko vlado, izdajali kulturno-politični časopis in vodili sta predvsem borbo za uresničitev člena 7 avstrijske državne pogodbe. Uspehi niso bili veliki; deloma smo uspeli, če imenujem morda slovensko gimnazijo. Na splošno je bilanca narodne politike v zadnjih dvajsetih oziroma tridesetih letih katastrofalna, ker je avstrijska zakonodaja v vsem klonila nemškonacionalnim zahtevam. Zato torej ni nič čudno, če danes zahtevajo odstranitev vodstva teh dveh osrednjih organizacij, ker vedo, da sta to edini v skupini, ki danes jasno odklanjata to avstrijsko zakonodajo, in da je prvi pogoj tako imenovane gnile pomiritve na Koroškem, da se odpravijo neljubi voditelji.

Vloga osrednjih organizacij je zelo težka, je odgovorna, če pomislimo, da se torej borijo danes koroški Slovenci proti združeni fronti večinskih strank, zato mora biti enotnost po mojem mnenju glavni cilj, glavna baza obeh organizacij. Mi se moramo zavedati, da smo v obstoju ogrožena narodna skupnost, in si ne moremo privoščiti narodnih razprtij. Potrebno je torej najtesnejše sodelovanje obeh organizacij, in to po mojem v zadnjem času obe organizaciji docela dobro prakticirata.

Če samokritično pogledamo, sta obe organizaciji v preteklosti zanemarili predvsem socialni, gospodarski razvoj narodne skupnosti na Koroškem. Tu je bila

po mojem ocena nekoliko nepravilna, ko so se naslanjali predvsem na kmečki živelj. Gospodarsko prestrukturiranje pa je šlo tudi zelo hitro naprej in danes se moramo boriti ravno z eksistenčnimi gospodarskimi vprašanji narodne skupnosti. Mi smo bili v preteklosti tudi preveč v defenzivi. Seveda je situacija taka, da sili organizacije v defenzivo, mislim pa, da bi morali preiti v ofenzivno politiko. To si tolmačim tako, da je treba več konkretnega dela, več konkretnih projektov, če tu zdaj govorim o otroških vrtcih, o industrijskih obratih ali pa če govorim npr. o kulturnem domu, ker dolgoročno bodo koroški Slovenci po mojem mogli obdržati svoj obstoj, če se nam bo posrečilo ravno na teh področjih, na šolskem, predšolskem, na gospodarskem področju storiti konkretne korake.

Feliks Wieser

Ugotovljeno je bilo, da je naloga naših organizacij — zdaj govorim o naših osrednjih dveh organizacijah, hkrati pa mislim vse druge kulturne, manjšinske, mladinske, športne organizacije, ki jih imamo mi precej — prvič, da ohranimo Slovence na Koroškem kot sestavni del slovenskega naroda; tukaj ne mislim s tem klasičnega pojmovanja tega, ampak v tem novejšem, to se pravi, da je naš jezik vedno na nekem nivoju, ki ustreza temu slovenskemu narodu v celoti, drugič pa mislim na kulturo. In če je bilo v zadnjih letih ogromno govora o skupnem kulturnem prostoru, potem je to prav, vendar je utopija govoriti o skupnem kulturnem prostoru, pri tem pa izvzeti skupen informativni prostor. Kako naj manjšinec sledi kulturi matičnega naroda, če pa ni informiran, nima časopisov, nima radia, nima televizije. Na tem področju moramo v naslednjih letih skupno doseči nekatere rezultate. Naloga naših organizacij je ohraniti naš narod kot sestavni del matičnega naroda. Tu moramo doseči nekaj konkretnih rezultatov, pismene in ostale akcije zvođenijo; sem sodi prav tako važni gospodarski moment, in tukaj ne bi govoril o skupnem gospodarskem prostoru, ker se to lahko napačno interpretira.

Vendar mislim, da imamo (na jugu med Italijo in Jugoslavijo) dosti konkreten primer, kako se v podobnem položaju doseže določene rezultate. Meja, ki je bila po vojni prav tako zaprta, prav tako stvar pretresov in šovinizma, je danes odprta, in predvsem ima koristi obmejno prebivalstvo na obeh straneh, in hkrati s tem, da bomo uresničevali ta skupni informativni, kulturni in nekak gospodarski prostor, bomo reševali obe ostali komponenti. Predvsem da bomo ostali živ del slovenskega naroda in da bomo vedno bolj enakopravno posegali v avstrijski družbi v vsakdanja dogajanja, kajti govoriti o gospodarskem sodelovanju in pri tem izključevati infrastrukturo večinskega in manjšinskega naroda v Avstriji oziroma na Koroškem, je prav tako utopistično, zato moramo v zavesti nemško govorečih ljudi na Koroškem doseči to, da bodo spoznali, da je tudi zanje koristno gospodarsko povezovanje, odpiranje mej. Tukaj mislim, da je to edina možna dolgoročna organizacija za nas vse skupaj v tem prostoru, kajti mi vemo, da so nemškonacionalistične sile bile pri nas proti podpisu posebnega maloobmejnega sporazuma, vemo, da so danes te sile proti sporazumu, proti podpisu blagovnega sporazuma. To ni naključje, da se zapirajo.

Čeprav se strinjam z oceno, da so danes demokratične sile v Avstriji slabo organizirane, se ne strinjam s tem, da jih v Avstriji ni. Zakaj zakone, ki jih odločno odklanjamo in ki bi jih odklanjala vsaka manjšina v Sloveniji, če bi jih imela, niso izglasovali avstrijski demokrati, ni jih izglasovalo avstrijsko ljudstvo, zakoni so bili sprejeti od vrha političnih strank iz čisto določenega političnega oportunitizma in drugih interesov. Dokler bomo imeli strnjeno fronto nemško govorečih proti nam, nam nobena internacionalizacija, nobeni protesti matične države, konkretno v praksi pri prijavi števila otrok pri dvojezičnih šolah, pri otroških vrtcih (tu so ekonomske pozicije naših delovnih ljudi, delavcev in kmetov) čisto nič ne pomagajo.

Na področju šolstva, otroškega varstva, na drugih področjih smo bore malo uspeli premakniti, kajti sredstva, ki jih naši ljudje plačujejo, vse to izkorišča večinski narod, da izgrajuje te večinske strukture, in naših nikoli ni upošteval. Zahtevati od teh manjšinskih organizacij, da bodo znotraj avstrijskega sistema zgradile slovenski sistem, je dolgoročno gledano utopistično.

Zato sem globoko prepričan, da je osvobajanje človeka izpod odvisnosti od nemškega delodajalca, da je odvisen s tem njegov jezik, da je odvisno, ali bo dal otroka k dvojezičnemu pouku, ali bo deloval v društvu. Samo če bomo premaknili stvari naprej, bomo lahko govorili o tem, da se bo naš jezik bolj uveljavljal, da si bodo naši ljudje bolj uspešno upali v uradih uporabljati slovenski jezik. To pa ne pomeni, da se danes ne smemo z vsilo posluževati slovenskega jezika. Nasprotno, ravno v teh zadnjih letih smo imeli v naših pisarnah nekaj debelih map, poskušali smo od policije do deželne vlade, do okrajnega glavarstva in katoliških organizacij posluževati se našega jezika. Po kakšnih treh intervencijah dobiš odgovor v neki slovenščini, ki je žalitev za človeka, od nekaterih institucij pa niti odgovora ne dobiš ali pa grožnjo, da te bodo postavili pred sodišče. Po naših ocenah sodimo, da je naših ljudi na Koroškem okoli 70.000. To ni moja številka, mi smo na naših sejah dolgo o tem razglabljali in prišli do tega, da je okoli 70.000 ljudi, ki deloma še obvladajo in uporabljajo slovenski jezik v družinah. Kje je ta narod, da ga ni? Ta narod živi in dela v tovarnah na južnem Koroškem. Naj povem primer, da se moj kolega, če pridem, če malica z nemškimi delavci, ne upa z menoj pogovarjati slovensko. Tega se ne da rešiti od danes na jutri.

Zgodovina, predvsem zgodovina slovenskega naroda je jasno pokazala, in tisti, ki so drugače govorili, so danes izdajalci slovenskega naroda, da brez enotnosti naroda, ki se bori za svoje nacionalne in socialne pravice, ni uspehov v borbi. Mislim, da se na Koroškem tega dobro zavedamo in mislim, da bomo morali permanentno vsestransko delati, da bo to pronicalo do zadnje celice.

Brez povezovanja z matičnim narodom, da se naš jezik, kultura, držita na ustrezni stopnji, prav tako ni narodne enakopravnosti. In tretja stvar, prisotnost v mednarodnih forumih, je prav tako potrebna, znotraj Avstrije pa je treba začeti vsestransko analizirati probleme, zakaj lahko pride do takih zakonov, ki bi jih avstrijski ljudje, če bi jih poznali, če bi jih lahko sooblikovali, odklonili. Zakaj se pri nas vse odločitve vršijo zunaj tistih institucij, ki so za to izvoljene, ki jih narod izvoli (občinski uradi, parlament). Prepričan sem, da bo v naslednjih desetih do petnajstih letih prišlo do temeljitih sprememb v teh sistemih,

ker bo prevladala narodna intervencija na delovnem mestu. Tam, kjer je konkretno zainteresiran, v šoli in v otroškem varstvu, bo delavec soodločal o tem, kaj hoče, česa noče, kaj bi rad imel. Od tega vendar živi. Ne živi od neke abstraktne volilne pravice, ki jo vsakih šest let odda in potem šest let nima več kaj soodločati. In če bi mi imeli to možnost, da bi naši ljudje enakopravno soodločali, potem vsega tega ne bi bilo.

Filip Warasch

Rad bi povedal nekaj besed o problemu integracije na Koroškem. Rečeno je že bilo, da smo predvsem po letu 1955 poskušali s tako imenovano integracijo posameznika v avstrijsko družbo. In dejansko smo danes tam, kjer smo bili na začetku tega poskusa. Poskus integracije nam ni prinesel tistih zaželenih uspehov. Kljub temu pa menim, da je integracija v avstrijsko družbo potrebna, namreč integracija skupine, ki ima lastne poglede na kulturno, socialnopolitično in tudi gospodarsko ustvarjalnost v državi. Prav ta novi model vključevanja in soodločanja terja od nas tudi mnogo odgovornosti in prizadevnega dela. Po mojem mnenju pa nudi v tem 20. stoletju edino možnost, da se obdržimo kot samostojna narodna manjšina na Koroškem. S tem sem želel pojasniti vlogo neke vrste osrednje organizacije, ki sicer ni osrednja organizacija v smislu, da bi zastopala narodne interese koroških Slovencev, pač pa je organizacija, ki zastopa ali hoče zastopati splošne družbene zasnove, zamisli, s katerimi se srečuje slovenska manjšina na Koroškem, to je vloga Kluba slovenskih občinskih odbornikov na Koroškem. Klub je bil ustanovljen leta 1973 kot neki strokovni organ slovenskih občinskih odbornikov, predvsem tistih, ki so kandidirali na samostojnih občinskih listah. Še danes je živa misel, da bi ustvarili osrednji servis-center, ki bi dajal našim občinskim odbornikom strokovno pomoč, ki je nimajo, ker nimajo partijske povezanosti v Celovcu ali kje drugje. Manjka jim tisto partijsko vodstvo, ki ga ima pri nas vsaka stranka, zato se je v preteklosti dogajalo, da je neki naš slovenski zastopnik o isti zadevi v Pliberku odločil drugače kot na nekem drugem mestu. Na eni strani sicer lahko rečemo, da je pozitivno, da človek misli z lastno glavo, na drugi strani pa moramo tudi razumeti, kako so poskušale stranke na podlagi takih nesoglasij iz neinformiranosti kovati svoje načrte in vedno bolj slovenski živelj izpodrivati. Če gremo na naše podeželje, če organiziramo prireditve, če se ukvarjamo s tako imenovano demonstrativno politiko, je samostojen občinski odbornik skoraj vedno edini, na katerega se je mogoče zanesti.

Gotovo ima vprašanje ustanovitve kluba tudi nek političen pomen, na primer nadomestitev neke partijske centrale. In tako si prizadevamo, da bi pri odbornikih porasle sugestije glede skupnih programov. Tako imamo na Koroškem neki skupni koroški program, program dežele, ki je sklenjen v koroškem deželnem zboru. Pravilno bi bilo, da bi slovenski človek, ki se politično ukvarja s tem, zavzel do take pomembne zadeve enako stališče. Pomemben je tudi vzgojni cilj te organizacije, namreč usposabljanje mlajših kadrov za komunalno politiko. To so nasledki ugotovitve, da mora integracija družbeno usposobiti slovensko manjšino za tako obliko, pa tudi za zaupanje v lastno moč.

Iz tega se rojeva tudi zavezništvo s pozitivnimi demokratičnimi silami v Avstriji, zanemaril pa ne bi pri tem tudi poskusa, da o tem informiramo mednarodno javnost, ne samo v Jugoslaviji, tudi v Nemčiji, v Švici in drugod po Evropi. Vsepovsod so ljudje, ki so pozitivno razpoloženi do naših vprašanj, samo da mnogi od teh ljudi niso osveščeni. Mnogo ljudi v Avstriji in drugje ne ve, da je koroško vprašanje, kajti avstrijska informativna dejavnost ima tako moč, da presega vse naše zmožnosti glede informacije drugih dejavnikov. Povezava s pozitivnimi demokratičnimi silami je torej drugi del te naše borbe za integracijo v avstrijsko družbo. Prvi uspehi te nove ofenzive so že vidni. Ne smemo namreč prezreti, da so nam dunajski demokrati pomagali izpeljati uspešen bojkot ugotavljanja manjšine 14. novembra. Danes vemo, da se je na Dunaju popisalo npr. več kot 4.700 demokratov, ki so pač za en dan postali Slovenci. To pomeni, da jih je več kot dva tisoč, torej več kot v celotnem dvojezičnem ozemlju. In če to ni uspeh, vas vprašam, kaj je potem uspeh!

Posamezniki se nekje v celoti zavzemajo za naša vprašanja, vzemimo npr. knjigo celovškega profesorja dr. Roberta Saxerja, ki je konkretno prikazal, kako je koroški tisk obravnaval moj primer. Saxer je ugotovil, da so na Koroškem pravim interesom Slovencev najbolj škodljivi uradni oblikovalci javnih mnenj, kajti le-ti združujejo v tem svojo sooblast, ker se poslužujejo Heimdienstia le tedaj, kadar nočejo nastopiti v javnosti demokratično ali so celo kot sooblikovalci slovenske manjšine.

Težava pa je v tem, da v avstrijski stvarnosti nimamo homogene družbe, ki bi si upala nastopiti pozitivno za pravice koroških Slovencev. Imamo, recimo, neko mladinsko skupino, ki deluje v okviru katoliške cerkve, vendar katoliška cerkev sama na Koroškem ni jasno in javno nastopila za pravice koroških Slovencev. Tudi v socialističnih vrstah imamo mladinske organizacije, ki nastopajo pozitivno, ki so prijatelji slovenske manjšine, na drugi strani spet pa je socialistična stranka najprej kapitulirala pred nemškimi nacionalističnimi silami.

Zaključek. Danes smo slišali, da smo na kulturnem in prosvetnem področju prišli do novih prijemov v našem delu. Res nas čaka na področju predšolske vzgoje še mnogo, mnogo dela. Prepričan sem, da bomo na tem področju delali konkretno, da bomo ustvarili v celotnem dvojezičnem ozemlju mrežo privatnih otroških vrtcev, kakor je to v drugih manjšinskih področjih, na primer pri danski manjšini. Ta danska manjšina je bila po drugi svetovni vojni prav tako na tleh, kot smo mi danes. S pomočjo kraljevine Danske v matični državi so v tej danski manjšini ustvarili na njenem celotnem območju mrežo privatnih otroških vrtcev in tudi privatnih osnovnih šol. Danes je ta manjšina močna, šteje približno 50.000 ljudi, takih, ki se priznavajo za Dance.

Boris Paternu

Hvala za prispevek. Mislim, da se dotika enega najbolj kočljivih vprašanj, vprašanja integracije z avstrijsko družbo v vsej svoji zapletenosti.

Vprašanje: Na kakšen način poteka koordinacija mnenj in sredstev med predstavniki osrednjih organizacij in slovenskim življenjem na Koroškem, kakšen je notranji način delovanja?

Dr. Franci Zwitter

Med obema osrednjima organizacijama deluje tako imenovani koordinacijski odbor, kjer obravnavamo vsa pereča vprašanja in skušamo najti v dialogu skupen jezik, kadar smo različnega mnenja; naj poudarim, da v zadnjem času skoraj ni bilo različnih mnenj, zlasti pa ni različnih mnenj v borbi za naše narodne pravice. Vsaka organizacija ima na terenu svoja društva oziroma svoje poverjenike, zaupnike, stik z njimi je prek krajevnih prosvetnih, kulturnih, gospodarskih in športnih društev, tudi prek zaupnikov. Za mnogo akcij, zlasti kadar gre za skupne stvari, se dogovorimo neposredno na koordinacijski seji za skupne akcije, zlasti za takšne, o katerih ste brali in slišali v zadnjih mesecih

Feliks Wieser

Druga stvar, ki sem jo prej pozabil omeniti, je nedvomno tudi solidarnostni komite, o katerem ste verjetno v zadnjih letih precej slišali. Solidarnostni komite je zbor nemško in slovensko govorečih ljudi, ki v neki manj organizirani obliki nastopajo proti tem zakonom, se borijo javno za pravice, z demonstracijami, napisi, letaki itd. Ta komite je v zadnjem času prišel v neke vrste krizo. Zakaj? Delovanje tega komiteja, v katerem sta tudi naši osrednji organizaciji, je bilo vedno kampanjsko, se pravi, pred preštevanjem, pred sprejetjem tega ali onega zakona se delovanje stopnjuje, vmes pa ni živo, ker ni jasno izražene dolgoročne politične platforme. Mislim, da bomo v prihodnje ravno na tem področju morali najti rešitev.

Tukaj bi omenil še dve stvari. Prvič: pogosto nastaja pritisk, kot da bi mi v kritičnih situacijah želeli, da se odnosi med Slovenijo in Koroško v Jugoslaviji in Avstrijo prekinejo, vendar tudi v najbolj perečem položaju nismo takega mnenja, pač pa smo prepričani, da je treba imeti take stike, ki upoštevajo politični trenutek koroških Slovencev. Nemške nacionalne sile so seveda — kot rečeno — zainteresirane, da bi se meja za take stike zaprla.

To pa hkrati pomeni, da naj bo naše vprašanje prisotno na vseh takih pogovorih, kajti pri nas stalno pravijo, saj vas podpira samo nekaj zanesenjakov, in to kvečjemu v Jugoslaviji. Mislim, da je to pomembno prav za vas, ki imate stike prek različnih univerz, da kakorkoli prikazujete to vprašanje, kot ga sami občutite in poznate.

V zadnjem letu smo naredili pomemben korak naprej glede informiranja nemško govoreče javnosti. V Celovcu smo organizirali slovenski informacijski center, ki s teleskom pošilja poročila vsem redakcijam v Avstriji, pa tudi nemškim časopisom zunaj Avstrije. V začetku smo ugotavljali, da so nekateri časopisi, predvsem zunaj Koroške, zelo radi povzemali naše informacije. Ko pa je prišel Krajski nazaj z dopusta, se je tu nekaj premaknilo. Očividno gre za posebnost političnega boja zoper nas v prostoru zunaj Koroške, da nas spravijo v anonimnost, da nas zamolčijo. Kljub temu še naprej pošiljamo poročila v druge časopise.

Rad bi načel še vprašanje, ki smo ga vsi štirje pozabili. Pred nami je blizu trideset procesov, blizu trideset procesov proti našim mladincem, aktivistom, starejšim ljudem, občinskim odbornikom in drugim. Pred kratkim smo se v koordinacijskem odboru obeh organizacij v Celovcu načelno dogovorili za ukrepe, ki jih bomo z naše strani sporočili javnosti. V Ljubljani pa smo se s Socialistično zvezo dogovorili, da bi skupno oblikovali sklad za zbiranje sredstev zoper preganjane. Ljudje, ki so se držali naših navodil, ki so samoiniciativno šli v akcijo, bodo zgubili 16.000 šilingov, to je milijon šeststo tisoč starih dinarjev, dvajset tisoč in še več, za plačilo kazni. To so mladinci, študentje in drugi, in sedaj smo mi vsi skupaj dolžni, da se pritožimo na višjo instanco, do najvišje, tistim pa, ki jih bodo obsodili, moramo povrniti to finančno breme. Solidarnost je v tem, da bi v celotnem avstrijskem prostoru, na Dunaju, Salzburgu, Gradcu, začeli zbiralno akcijo hkrati z bojem proti političnim procesom za več demokracije, pridružili pa bi se tudi drugod v slovenskem prostoru, tudi v Italiji. Naj bo še tako simbolična podpora, mislim, da bi lahko krili stroške, s katerimi bodo obremenjeni posamezniki. V zvezi s tem predlagam, naj vaše zborovanje sproži pobudo glede te zadeve.

Boris Paternu

Predlagam sklep, da slavisti prvi podpremo zamisel o ustanovitvi sklada, namenjenega preganjanim koroškim Slovincem.

Dr. Franci Zwitter

Predlagal bi še sklep, kolikor ni že sprejet, to je, da bi ponovno posredovali pri vaših pristojnih oblasteh in organih, naj končno prične delovati televizijski relej zgoraj na Peči.

Feliks Wieser

Umestno bi bilo tudi, da bi se vaše društvo zavzelo za to, da bi diplome, ki jih Korošci opravijo v Ljubljani, mislim predvsem na študij slavistike, da bi jih končno priznali v Avstriji. Mogoče se je tukaj kaj premaknilo, vem, da so v Celovcu v zvezi s tem težave. Tukaj se začenjajo tisti dobri odnosi med univerzami, na katerih lahko gradimo. Predlagam, da pospešite rešitev tega vprašanja.

Boris Paternu

Podoben predlog je bil sprejet v zvezi s tržaško univerzo, vendar se stvari zelo počasi urejajo; zato ne bo prav nič škodovalo, če urgiramo nujnost te zadeve.

Dr. Franci Zwitter

Dovolite mi, da se v imenu vseh udeležencev zahvalim, ker ste nam nudili priložnost, da vam prikažemo situacijo, in ker ste bili pripravljeni sprejeti tudi sklepe, ki nam bodo koristili.

SLOVENSKI ZNANSTVENI INŠTITUT IN NJEGOVE NALOGE

(Poročata dr. Avguštin Malle in Teodor Domej)

Dr. Avguštin Malle

Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu je bil ustanovljen na občnem zboru Zveze slovenskih organizacija leta 1975. Delovno področje Inštituta je Zveza pripravila že nekaj let prej, ko je v svojem programu napovedala, da bo imel študijski in dokumentacijski oddelek nalogo zbirati in preštudirati vse gradivo, vse težave in ovire, pa tudi vse pozitivne izkušnje naše narodnostne skupine ter sorodnih gibanj v prizadevanju za miroljubno rešitev narodnostnih vprašanj v okviru borbe za mir in zbliževanje med narodi.

Težave in ovire za razvoj narodne skupnosti je brez temeljitega študija družbenega razvoja ob večinskem narodu nemogoče oceniti, zato je raziskovanje narodnostnih vprašanj še posebej zapleteno in zahtevno. Inštitut mora dajati prednost znanstveni obdelavi in raziskovanju časovno, politično in eksistenčno aktualnejših problemov in v tem okviru so nekatere znanstvene panoge na področju manjšinskega vprašanja že dosegle izredne dosežke, drugi vidiki pa še niso dovolj upoštevani. Prva naloga pri